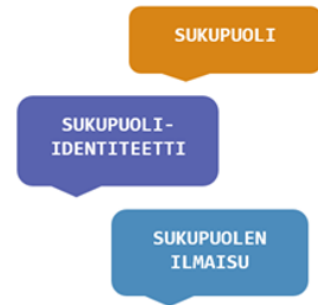

TASA-ARVOISEN KASVATUKSEN MUISTILISTA

- Jaanko oppilaita tunnilla tai muuhun toimintaan sukupuolen perusteella?
- Valitsenko järjestäjäksi tai aputehtäviin tasapuolisesti eri sukupuolta olevia lapsia? Myös kiireisissä tilanteissa, kun apua tarvitaan nopeasti?
- Otanko työyhteisössä puheeksi, jos havaitsen oppilaiden toimintaa rajoittavia sukupuoleen liittyviä normeja ja stereotypioita? Miten? Entä oppilaiden kanssa?
- Miten käsittelen sukupuolen moninaisuutta yhdessä oppilaiden kanssa?
- Näköykö sukupuolen moninaisuus esimerkiksi oppikirjoissa, omissa esimerkeissäni tai muissa oppimateriaaleissa?
- Keskustelemmeko työyhteisössä sukupuolen moninaisuudesta?
- Miten toimin tilanteessa, jossa esimerkiksi joku työkavereista kiistää sukupuolen moninaisuuden olemassaolon?
- Annanko tilaa oppilaan omalle itsemäärittelylle?
- Miten voin edistää normitietoista opetusta, jotta esimerkiksi sukupuoleen liittyvät normit eivät vaikuta haitallisesti oppilaiden oppimiseen ja kehitykseen?
- Miten tunnistan normeja perusopetuksessa, koulussani, luokassani? Miten keskustelen oppilaiden kanssa normeista? Miten normeihin voin vaikuttaa normeihin omalla toiminnallani?
- Miten toimin, jos kuulen oppilaiden jakavan leikkejä tai kiinnostuksen kohteita tyttöjen ja poikien juttuihin?
- Luokittelenko jatkuvasti lapsia tyttö- ja poikaporukoihin? Mitä haittaa siitä voi olla?
- Miten varmistan, etteivät sukupuoleen perustuvat stereotypiat vaikuta oppilaan toiminnan mahdollisuuksiin tai kiinnostuksen kohteisiin eli esimerkiksi siihen, millaisista oppiaineista oppilasta ohjataan olemaan kiinnostunut, miten hänen odotaan käyttäytyvän ja miten hänen toivotaan pukeutuvan?
- Kehunko eri sukupuolta olevia lapsia eri asioista?
- Saavatko kaikki oppilaat suoraa, henkilökohtaisella tasolla annettua myönteistä palautetta? Viettävätkö oppilaat aikaa välitunneilla sukupuolesta riippumatta?
- Muodostanko ryhmiä tai teenkö oppilaista pareja sukupuolen perusteella? Saatanko tehdä niin tiedostamattani?
- Naureskelenko hyväntahtoisesti tytön ja pojan väliselle ystävyysuhteelle?
- Huomioidaanko äitien- ja isänpäiväkorttien ja -lahjojen teossa perheiden moninaisuus ja se, ettei isille välttämättä tarvitse askarrella kravattikorttia ja äidille paperikukkasia?
- Toistuuko kuvissa stereotyyppiset sukupuoliroolit? Onko esimerkiksi palopelastaja aina mies? Vai onko kuvatuessa esimerkiksi naisia tekemässä teknistä työtä ja miehiä hoivatyössä? Näköykö kuvissa sukupuolen moninaisuus?

- Minkälaisia kirjoja luen lapsille? Keskustelenko oppilaiden kanssa asiasta, mikäli huomaan kirjoissa sukupuolistereotyyppisiä asetelmia? Ovatko kirjoissa esim. pojat usein pääosassa ja pelastavat tyttöjä? Hoivaavatko tytöt eläimiä tai lapsia?
- Kenelle huoltajista ensisijaisesti soitan, jos lapsi sairastuu kesken päivän?
- Miten tutustumme oppilaiden kanssa erilaisiin perhemuotoihin? Huomioinko puheessani esimerkiksi sen, että kaikissa perheissä ei ole kahta eri sukupuolta olevaa vanhempaa?
- Onko meillä yhdessä johtajan, henkilökunnan, lasten ja perheiden kanssa laaditut toiminnalliset tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmat?

YHDENVERTAISEN OPETUKSEN MUISTILISTA

- Millaiselta rasismi näyttää perusopetuksessa? Olenko havainnut rasismia omassa työssäni? Osaanko tunnistaa rasismia eri muotoja?
- Miten puutun havaitsemaani rasismiin? Miten keskustelen oppilaiden kanssa rasismista?
- Käytetäänkö koulupäivien aikana vammaisuuteen liittyviä sanoja haukkumasanoina?
- Saavatko kaikki oppilaat suoraa, henkilökohtaisella tasolla annettua myönteistä palautetta? Ketkä jäävät vähemmälle huomiolle ja miksi?
- Millaisia erilaisia syrjäntilanteita koulupäivän aikana voi tulla vastaan? Onko joihinkin syrjäntilanteisiin helpompi puuttua kuin toisiin?
- Miten toimitaan, jos oppilas jatkuvasti kommentoi ikävään sävyyn toisen oppilaan apuvälinettä?
- Mitä tehdään, jos koulun vierailija, esimerkiksi työpajan pitäjä, heittää rasistisen vitsin?
- Miten pidän huolta siitä, että jokainen oppilas tuntee kuuluvansa ryhmään?
- Millä tavalla harjoittelemme oppilaiden kanssa kaveritaitoja?
- Millaisia konkreettisia kiusaamista ehkäiseviä toimenpiteitä meillä on käytössä? Onko piha turvallinen? Onko pihalla katvealueita, jonne aikuinen ei näe?
- Pääsevätkö apuvälineitä käyttävät oppilaat kaikkiin tiloihin ja leikkeihin sisällä sekä ulkona?
- Millä tavoin oppimisympäristöä voi kehittää, jotta esimerkiksi aistiärsykkeet vähenevät? Onko koulussa tiloja, joissa aistiherkkien oppilaiden on mahdollista ladata akkuja?
- Onko aistiherkkien oppilaiden mahdollista käyttää tarvittaessa esimerkiksi korvatulppia, kuulosuojaimia tai muita tarvittavia apuvälineitä?

- Onko kaikilla viestinnässä ja muussa materiaalissa esiintyvillä hahmoilla sama ihonväri? Onko kuvissa esimerkiksi apuvälineitä käyttäviä ihmisiä? Millaisia perheitä kuvista löytyy? Löytyykö kuvista monenlaisia perhemuotoja?
- Keskustelenko oppilaiden kanssa siitä, millaista kuvaa maailmasta tarinat ja opetusmateriaalit kuvaavat? Löytyykö opetusmateriaaleista esimerkiksi etnisiä vähemmistöjä kuten saamelaisia, karjalaisia ja romaneita? Ovatko vähemmistökuvaukset stereotyyppisiä?
- Millaisia perheitä kutsun maahanmuuttoperheiksi? Millaisissa tilanteissa on tarpeellista puhua erikseen maahanmuuttoperheistä tai -huoltajista eikä pelkästään perheistä ja huoltajista?
- Millaisia kommunikoinnin tapoja meillä on sellaisten huoltajien kanssa, joiden kanssa emme jaa yhteistä kieltä? Olemmeko sopineet kommunikoinnin tavat yhdessä huoltajien kanssa?
- Tutustummeko oppilaiden elämässä läsnä oleviin kieliin ja kulttuureihin siten, että perheet ja lapset saavat itse päättää, millä tavalla heidän kieltään ja kulttuuriaan käsitellään?